

Immateriální práva v novém italském občanském zákoníku.

Dr. Václav Michal.

Práva k statkům nehmotným, jinak také nazývaná práva osobnostní (*iura personalissima*), mají za úkol chránit morální a fyzickou integritu individua. Lze je charakterisovat jako subjektivní práva absolutní (ukládající všem ostatním negativní povinnost nerušiti osoby oprávněné ve výkonu jejich práv), na rozdíl od práv věcných nezczizitelná, a, zpravidla, bez majetkového obsahu.¹⁾ Zájmy, jež tato práva mají chránit, jsou velmi rozmanité. Mluvíme o právu na výhradné užívání firmy, o právu užívati ochranné známky, o právu užívati vzorců a modelů, právu patentním, původským, o právu k jménu, k vlastnímu obrazu a podobně.

Většina těchto práv byla vytvořena, a to poměrně nedávno, speciálními disciplinami soukromého práva. Občanské zákoníky, zabývající se pod vlivem romanistické tradice převážně ochranou práv majetkových,²⁾ byly jim málo příznivy. Do obecného občanského zákoníku rakouského se práva osobnostní dostávají teprve III. novelou (§§ 43 a 1329 nové textace — ochrana jména a právo na osobní svobodu). Pokud jde o právo k jménu, byla, jak uvidíme, III. novela pod vlivem občanského zákoníku německého, který zná z immateriálních práv jedině toto právo (§ 12).

Do italského občanského práva dostává se ochrana těchto práv teprve nyní. Autoři nového c. c. byli si, a to právem, vědomi, že normativní úprava celé řady (můžeme říci většiny) těchto práv náleží zákonům speciálním a že v občanském zákoníku lze uvést z nich jen některá. Systematicky jsou tato ustanovení zařazena do I. titulu c. c., věnovaného osobám fyzickým, který, jako celek, je novem

¹⁾ Majetkový obsah, přesněji hospodářský reflex jejich obsahu, může tu být, ale nemusí; není tedy pojmovým znakem těchto práv. Srv. Mario Rotondi, *Istituzioni di diritto privato*, 1939, str. 210 ns.; Krčmář, *Právo občanské*, I., 1. vyd., str. 87 ns.; Oertmann, *Recht des bürgerlichen Gesetzbuches*, I. 1, str. 18 ns.

²⁾ S tím souvisí obtíže, týkající se správného zařazení těchto práv do tradičního systému občanských zákoníků — srv. Oertmann, I. c., str. 20. Do všeobecné části, kde bývají zařazovány do titulu o osobách fyzických (B. G. B. pro Říši německou a nový *codice civile*), se dobře nehodí a stejně nezapadají plně do partie o náhradě škody, kam umísťuje právo k jménu naše superrevisní osnova.

proti c. c. z roku 1865. Je tu normováno: *právo dispozice vlastním tělem* (art. 5.), *právo k jménu* (art. 6—9.) a *právo k vlastnímu obrazu* (art. 10.). Intensita, přiznaná jednotlivým těmto právům, je nestejná. Nejsilněji se uplatňuje právo k jménu, méně již právo k vlastnímu obrazu a nejméně právo dispozice vlastním tělem.

Právo k jménu.

Art. 6. Diritto al nome.

Ogni persona ha diritto al nome che le è per legge attribuito.

Nel nome si comprendono il prenome e il cognome.

Non sono ammessi cambiamenti, aggiunte o rettifiche al nome, se non nei casi e con le formalità dalla legge indicati.

Art. 7. Tutela del diritto al nome.

La persona, alla quale si contesti il diritto all'uso del proprio nome o che possa risentire pregiudizio dall'uso che altri indebitamente ne faccia, può chiedere giudizialmente la cessazione del fatto lesivo salvo il risarcimento dei danni.

L'autorità giudiziaria può ordinare che la sentenza sia pubblicata in uno o più giornali.

Art. 8. Tutela del nome per ragioni familiari.

Nel caso previsto dell'articolo precedente, l'azione può essere promossa anche da chi, pur non portando il nome contestato o indebitamente usato, abbia alla tutela del nome un interesse fondato su ragioni familiari degne d'essere protette.

Art. 9. Tutela dello pseudonimo.

Lo pseudonimo, usato da una persona in modo che abbia acquistato l'importanza del nome, può essere tutelato ai sensi dell'art. 7.

V čl. 6. je deklarováno všeobecné právo k jménu a je výslovně řečeno, že jménem se rozumí jako jméno (křestní), tak příjmení.

To by byl celý, stručně řečeno civilistický, obsah tohoto článku. Jaký je dosah ustanovení, že jméno (křestní) samo o sobě, to jest bez příslušného příjmení, požívá ochrany, vysvitne z dalšího. Další ustanovení, to jest konec odst. 1. (che . . . attribuito) a celý odst. 3., zdůrazňují, jak ukazují i motivy,³⁾ veřejnoprávní reflexy práva

Čl. 6. Právo k jménu.

Každá osoba má právo k jménu, které je jí zákonem přiznáno.

Jménem se rozumí jméno (křestní) a příjmení.

Změny, dodatky k jménu nebo opravy jeho jsou přípustny jediné v případech zákonem stanovených a při zachování předepsaného postupu.

Čl. 7. Ochrana práva k jménu.

Osoba, které se upírá právo užívati vlastního jména nebo která může utrpěti újmu neoprávněným užíváním jména se strany jiného, může žádati soudní cestou, aby přestalo poškození. Právo k náhradě škody zůstává vyhrazeno.

Soud může naříditi, aby rozsudek byl uveřejněn v jednom nebo více denících.

Čl. 8. Ochrana jména z důvodů rodinných.

V případě normovaném v předcházejícím článku může býti žaloba vznesena také tím, kdo má na ochraně jména zájem spočívající na důvodech rodinných hodných ochrany, třebaže neužívá jména, které je popíráno nebo neoprávněně užíváno.

Čl. 9. Ochrana pseudonymu.

Pseudonym, někým užívaný tak, že nabyl důležitosti jména, může býti chráněn ve smyslu čl. 7.

³⁾ Relazione Commissione Reale, p. 34, cit. Pandolfelli-Scarpello-Stella Richter-Dallari, Codice civile, libro I., illustrato con i lavori preparatori, Milano 1939, u art. 6.

k jménu (nabytí jména jediné způsobem zákonem dovoleným, nemožnost změny jména bez souhlasu úředního, právní nemožnost vzdání se jména). Tato ustanovení, spolu s posledním, XIV., titulem prvé knihy c. c., nadepsaným »Degli atti dello stato civile« a obsahujícím, arci velmi kusá, ustanovení o civilních matrikách, chtějí jediné zdůraznit zájem, jaký má moderní stát na úpravě otázek pojících se k úpravě jména.

První odstavec čl. 7. odpovídá v celku svým obsahem § 43 našeho o. o. z. a § 12 německého B. G. B.⁴⁾ Stanoví, stejně jako cit. zákoníky, *dvojitě možnost rušení*.

1. popírání práva užívati vlastního jména a
2. neoprávněné užívání cizího jména.

„Jak patrné z motivů,⁵⁾ měli autoři osnovy na zřeteli »jak výzvy, aby někdo zanechal užívání svého jména, tak vyhlásování, že někomu takové či onaké jméno nepřisluší.«⁶⁾

Pokud jde o užívání cizího jména, shodují se všechny tři zákoníky, že je nutno, aby užívání bylo *neoprávněné*. Ochrana jména nevztahuje se tedy na případ, kde někdo, užívaje *vlastního* jména, využívá homonymie k vzbuzení představy o příslušnosti k rodině či dokonce o identitě osob.⁷⁾ V této souvislosti vyniká teprv dosah 2. odst. čl. 6 c. c.

Mimo to jméno musí být užito jako označení cizí *osobnosti*; nevádí tedy, je-li užito k označení osoby fiktivní v dílech literárních, nebo k označení zvířat či výrobků průmyslových.⁸⁾ Tak aspoň motivy.⁹⁾ Progetto preliminare mělo v 2. odst. čl. 11 (nynější čl. 10) ustanovení o ochraně jména i pro tento případ, je-li jedním tohoto druhu působena újma vážnosti či úctě nositele jména (srv. znění čl. 10. c. c.).

Všechny tři zákoníky se rovněž shodují v tom, že poskytují ochranu jediné tehdy, je-li působena újma nositeli jména. Pouhé neoprávněné připisování si jména nestačí. Podle motivů je nutným předpokladem existence újmy majetkové nebo morální. Podle slov

4) § 43 Wird jemandem das Recht zur Führung seines Namens bestritten oder wird er durch unbefugten Gebrauch seines Namens (Decknamens) beeinträchtigt, so kann er auf Unterlassung, und bei Verschulden auf Schadenersatz klagen.

§ 12. Wird das Recht zum Gebrauch eines Namens dem Berechtigten von einem anderen bestritten oder wird das Interesse des Berechtigten dadurch verletzt, dass ein anderer unbefugt den gleichen Namen gebraucht, so kann der Berechtigte von dem anderen Beseitigung der Beeinträchtigung verlangen. Sind weitere Beeinträchtigungen zu besorgen, so kann er auf Unterlassung klagen.

5) Relazione Commissione Reale, str. 36; cit. Codice civile, čl. 7.

6) Krčmář, Právo obligační, 1. vyd., str. 316.

7) Motivы, cit. v pozn. 5., str. 36; pro naše právo stejně Krčmář, l. c., str. 316.

8) Pro B. G. B. stejně Oertmann, l. c., str. 67.

9) Cit., v pozn. 5., str. 36.

11. odst. čl. 7. »che possa risentire« se zdá, že stačí pouhá možnost působení újmy.

Pokud jde o způsob ochrany, kryje se formulace c. c. v celku se zněním našeho § 43. o. o. z. Nevyžaduje se, aby tu bylo zavinění.

Také v otázce náhrady škody shodují se, i když náš o. o. z. nemá výslovného ustanovení, všechny tři právní řády v tom, že ji lze uplatňovati jedině, je-li tu zavinění. Jasně ustanovení nemá ani jeden z uvedených zákoníků; ale lze to dovodit z obecných předpisů o náhradě škody.

Teprve druhý odstavce čl. 7. je naprostým novem ve srovnání s §§ 43. o. o. z. a 12. B. G. B. Je tu dána *možnost uveřejnění odsuzujícího soudního výroku*, a to, jak ukazují motivy, na náklad odsouzeného, v denních listech. Ustanovení toto lze jen uvítati, neboť plně se hodí na ochranu práva k jménu jakožto práva immateriálního.¹⁰⁾

Zajímavě je v novém codice civile řešen *problém aktivní legitimace*. Podle práva našeho i říšskoněmeckého je výhradně legitimován oprávněný nositel jména; naproti tomu c. c. rozšiřuje velmi značně okruh k žalobě oprávněných osob. Právo k jménu nabývá tím zvýšené intensity.

Podle čl. 8. může vznést žalobu také ten, kdo prokáže, že má na ochraně jména zájem spočívající na důvodech rodinných. Není podmínkou, aby měl stejné jméno s tím, jehož ochrany se dovolává. Okruh k žalobě oprávněných osob je tu úmyslně volen velmi pružně. Slova »un interesse fondato su ragioni familiari degne d'essere protette« vykládají motivy¹¹⁾ tak, že rozhodny jsou *vztahy* příbuzenské, bez ohledu na to, zda přesahují parentelu. Jde o formulaci neobvykle širokou. Určit bližší okruh aktivně legitimovaných osob je ponecháno nauce a judikatuře. Okruh podle čl. 8. k žalobě oprávněných osob se asi zúží v druhém případě čl. 7. (neoprávněné užívání cizího jména), ježto předpokladem je tu újma (resp. možnost újmy), působená nositeli jména. Není snad třeba zdůrazňovati, že zájem, který mohou mít příbuzní na ochraně jména, nemusí (a také zpravidla nebude) být majetkový. Plyne to z povahy immateriálního práva.

Ustanovení o rozšíření aktivní legitimace se nevztahují na *pseudonym* (arg. »... ai sensi dell'art. 7.« a zařazení ustanovení o ochraně pseudonymu až za čl. 8.), kterému, předpokládaje, že dosáhl pro určitou osobu významu jména, je přiznána stejná ochrana jako jménu. Také toto ustanovení má širší dosah než odpovídající ustanovení § 43 našeho o. o. z., které přiznává pseudonymu ochranu »jedině, když ho jiný neoprávněně užívá, nikoli, když se někomu po-

¹⁰⁾ Ustanovení o publikaci rozsudku v denních listech na náklad odsouzeného jsou známa i našemu právu; srv. na př. § 18 zákona proti nekalé soutěži, č. 111/1927 Sb. z. a n. a § 12 zákona o ochraně cti, č. 108/1933 Sb. z. a n. Srv. již čl. 27 obch. zák.

¹¹⁾ Relazione Commissione Reale, str. 38, cit. vyd. Codice civile, art. 8.

pírá právo takového jména užívati«.¹²⁾ Pseudonymu je přiznána ochrana jediné tehdy, je-li »užíván osobou tak, že nabyl důležitosti jména«. Jde zase o formulaci značně širokou, s kterou judikatura i nauka bude mít jistě dosti práce. Motivy,¹³⁾ vycházejíce ze slov čl. 8. »abbia acquistato«, praví, že se předpokládá, aby právo k pseudonymu bylo *nabyto*; stanoviti, kdy se tak stává, je v nauce velmi sporno. Formulací v čl. 9. zvolenou mělo prý být vyjádřeno, že pseudonym v oboru určité speciální činnosti určité osoby slouží jasně a nepochybně k její individualisaci.

Proti dosud platnému codice civile z r. 1865 je úprava novým c. c. zvolená značným pokrokem, poněvadž, nehledíme-li k některým speciálním zákonům s velmi omezeným okruhem působnosti (na př. zákon o šlechtických titulech), nebyly tyto jistě důležité otázky upraveny vůbec. Judikatura ovšem pod vlivem nauky určitou ochranu jména vybudovala — srv. Rotondi, I. c., str. 210 ns.

Proti našemu o. o. z. je tu uznána

1. zvýšená intenzita přiznaná ochraně jména (patrná ostatně již z formulace 1. odst. čl. 6.) jako důsledek rozšíření aktivní legitimace. Velmi široká formulace, kterou nový c. c. volí, je jistě více na místě než taxativní výpočet oprávněných osob, protože dává judikatuře možnost přihlížet ke konkrétním případům a rozšiřovati či omezovati okruh oprávněných osob podle potřeby, jak ji přináší vyvíjející se nazírání doby. (Občanské zákoníky počítají s dlouhým životem.) Ohledně pravomoci soudům tu přiznané netřeba mítí obav vzhledem k tomu, že čl. 8. předpokládá zájem osoby domáhající se ochrany; tím je dána brzda příliš širokým hlediskům.

2. zvýšená ochrana pseudonymu. I ta je na místě a je dána — motivy¹⁴⁾ jsou si toho samy vědomy — rozšířením pseudonymu v moderním životě (uměleckém, literárním,¹⁵⁾ žurnalistickém i politickém).

Právo k vlastnímu obrazu.

Vytvoření subjektivního práva k vlastnímu obrazu jakožto imateriálního práva osobnostního naukou a jeho uznání právním řádem souvisí s rozšířením ilustrovaných časopisů a denníků a s velikým pokrokem, kterého dosáhla fotografická technika a kinematografie. Velmi snadná reprodukce fotografických děl vyvolala myšlenku ochrany zobrazených osob. A tak s rozšiřováním předpisů autorského práva na díla fotografická rodí se i právní ochrana zobrazených osob proti zneužívání jejich obrazu. Je proto přirozené, že právo k vlastnímu obrazu bývá normováno v systematické souvislosti s předpisy práva autorského.

¹²⁾ Krčmář, Právo obligační, cit., str. 316. B. G. B. ponechal vyřešení ochrany pseudonymu judikatuře a nauce. Srv. Oertmann, I. c., str. 69.

¹³⁾ viz pozn. 11.

¹⁴⁾ R. C. R. cit., str. 38.

¹⁵⁾ Pro naše právo srv. § 13 autorského zákona, přiznávající zvláštní ochranu dílům anonymním a pseudonymním.

Náš zákon o právu původském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým, č. 218/1926 Sb. z. a n., stanoví v § 34, že u podobizen lze vykonávati výhradná oprávnění původcova (to jest dílo uveřejniti, rozmnožovati, napodobiti a odbývati) jen se svolením zobrazené osoby nebo určitých příbuzných. Je tedy v našem právu úprava této otázky svěřena zákonu speciálnímu.

Podobně i v Itálii byla až dosud ochrana zobrazené osobě poskytnuta zákonem o právu autorském (R. decreto-legge ze 7./XI. 1925, n. 1050), a to čl. 11.

Nový c. c. přináší proti tomuto stavu změnu. Shora citovanou normu speciálního zákona ponechává v platnosti, ale vedle toho dává normu novou. Italský zákonodárce tedy svěřuje úpravu práva k vlastnímu obrazu zákonu obecnému.¹⁶⁾ Tím je zdůrazněna myšlenka, že ochrana proti protiprávnímu užití vlastnímu obrazu přesahuje svým dosahem rámec předpisů daných k ochraně práva autorského.¹⁷⁾ Při tom se však nový c. c., a to ve srovnání s čl. 6. jistě vědomě, vyhýbá všeobecné formulaci subjektivního práva k vlastnímu obrazu. Rubrika čl. 10. mluví jedině o protiprávním užití cizího obrazu.¹⁸⁾¹⁹⁾

Art. 10. Abuso dell'immagine altrui.

Qualora l'immagine di una persona o dei genitori, del coninge o dei figli in età minore sia stata esposta o pubblicata fuori dei casi in cui l'esposizione o la pubblicazione è dalla legge consentita, ovvero con pregiudizio al decoro o alla reputazione della persona stessa o dei detti congiunti, l'autorità giudiziaria, su richiesta dell'interessato, può disporre che cessi l'abuso, salvo il risarcimento dei danni.

Čl. 10. Protiprávní užití obrazu.

Kdykoli obraz osoby nebo jejích rodičů, manžela, nebo nezletilých dětí je vystaven či uveřejněn, mimo případy, v nichž je vystavení či uveřejnění zákonem dovoleno, anebo tak, že je působena újma cti nebo vážnosti osoby samé nebo uvedených blízkých, může soud na žádost interesovaného naříditi, aby protiprávní užití přestalo. Právo k náhradě škody zůstává vyhrazeno.

¹⁶⁾ To vynikne tím jasněji, když uvážíme, že čl. 10. c. c. se na čl. 11. autorského zákona odvolává, třebaže ho přímo necituje. O poměru obou předpisů viz níže.

¹⁷⁾ I. předpis § 43 našeho autorského zákona se uplatňuje, arci v jiném smyslu, přes rámec autorského práva, jak patrné z toho, že sankce § 34 (ne tedy vlastní § 34), totiž § 47 č. 3., je citován v § 61.

¹⁸⁾ Naproti tomu srv. rubriku § 34 našeho autorského zákona: »Právo na vlastní obraz«.

¹⁹⁾ Srv. motivy, R. C. R. n. 38, cit.: »Il progetto non ha inteso risolvere il problema circa l'esistenza di un diritto alla propria immagine; si è soltanto preoccupato di accordar protezione alla persona...«. Srv. i motivy k definitivní osnově (Relazione al Re, n. 23: »E stato... osservato che la mancanza in questo titolo di una norma generale che affermi il diritto alla immagine, costituirebbe una lacuna nel testo del nuovo codice, in cui deve essere invece contenuto il regolamento completo dei diritti della personalità«). Zde jsou velmi pregnantně vyjádřeny myšlenky, které vedly zákonodárce k zařazení ustanovení o právu k vlastnímu obrazu do systému občanského zákoníku.

Tomuto ustanovení porozumíme jen v souvislosti s čl. 11. autorského zákona.²⁰⁾

Art. 11. Il ritratto di una persona non può essere pubblicato o messo in commercio senza il consenso espresso o tacito della persona medesima, e, dopo la sua morte, del coniuge e dei figli, o, in loro mancanza, dei genitori, e, mancando il coniuge, i figli e i genitori, degli altri ascendenti e discendenti diretti.

La persona che ha dato il consenso, può revocarlo salvo l'obbligo del risarcimento dei danni.

E libera la pubblicazione del ritratto quando abbia scopi scientifici, didattici, e, in genere, culturali, o si riferisca a fatti o avvenimenti di interesse pubblico o svoltisi in pubblico.

Čl. 11. Podobizna osoby nemůže být uveřejněna nebo uvedena na trh bez souhlasu daného výslovně nebo mlčky osobou samou, nebo po její smrti, manželem a dětmi, nebo, nejsou-li tu, rodiči, a chybí-li manžel, děti i rodiče, jinými přímými předky a potomky.

Osoba, která dala souhlas, může jej odvolat. Právo k náhradě škody zůstává vyhrazeno.

Uveřejnění podobizny je dovoleno, sleduje-li účely vědecké, vzdělávací a, všeobecně, kulturní, nebo se vztahuje na skutečnosti či události veřejného zájmu, nebo které se stěhly na veřejnosti.

Jaký je poměr těchto dvou ustanovení? Je jasné, že jde o vztah zákona speciálního k obecnému. Podle motivů²¹⁾ mají se obě ustanovení doplňovat a novější norma c. c. nemá přinášeti žádné změny proti čl. 11. autorského zákona.²²⁾

Podle čl. 10. poskytuje se ochrana.

1. ve všech případech, kde vystavení či uveřejnění obrazu osoby se děje mimo případy dovolené. Jak plyne z motivů,²³⁾ měl tu zákonodárce na mysli jediné čl. 11. autorského zákona.

2. je-li vystavením či uveřejněním obrazu působena vyobrazené osobě újma na cti či vážnosti.²⁴⁾

Žalobní petit může zníti buď na zastavení rušení nebo (předpokladem, stejně jako u práva k jménu, zavinění) na náhradu škody.

Aktivní legitimace není v obou zákonech řešena stejně. To ale není vadou, poněvadž obě ustanovení stojí vedle sebe a každé z nich dopadá na jiné případy. Zde zvolil italský c. c. princip taxativního výpočtu příbuzných k žalobě legitimovaných.²⁵⁾ Je tu zase, ve srov-

²⁰⁾ Čl. 11. citován podle Rotondi, I. c., str. 218 ns.

²¹⁾ Relazione al Re, (cit.), n. 23.: »Ho voluto... superare il divario fra le due disposizioni formulando l'art. 10 in guisa da coordinarlo con la norma contenuta nella legge sui diritti di autore.«

²²⁾ Srv. však nestejnou aktivní legitimaci — viz níže.

²³⁾ Relazione al Re, cit. (pokračování místa cit. v pozn. 26.) »Per conseguire tale coordinazione, ho ammesso l'azione... nel caso in cui l'immagine sia stata esposta o pubblicata fuori dei limiti stabiliti dalla legge speciale...«. Jde nepochybně o 3. odst. čl. 11. (Srv. s 2. odst. § 34 našeho zák.). Určitým zájmům veřejným, v obou ustanoveních v celku stejně specifikovaným, musí soukromé zájmy zobrazené osoby (byť by byly dosahovaly značné intenzity) ustoupit. Tím je značně zeslabována intenzita tohoto subjektivního práva.

²⁴⁾ Pouhá možnost působení újmy nestačí?

²⁵⁾ Stejně jako odst. 1 § 34 zákona o právu původském, kde ovšem právo žaloby omezeno lhůtou 20 let po smrti zobrazené osoby:

nání s právem k jménu, patrna zmenšená intensita práva k vlastnímu obrazu.

Passivně legitimován je jak autor sám, který zhotovil obraz, tak každý jiný, kdo neoprávněně obraz vystavuje, uveřejňuje či uvádí v oběh. Plyne z absolutní povahy práva k vlastnímu obrazu.

Právo dispozice vlastním tělem.

Do kategorie práv k statkům nehmotným je naukou, a to právem, počítáno i právo na tělesnou integritu, přesněji právo disponovati vlastním tělem.²⁶⁾

Zákonodárce, který musí míti na zřeteli blaho společnosti jako celku, má zpravidla zvláštní zájem na tom, aby občané byli tělesně zdraví, schopni plniti své povinnosti vůči rodině a společnosti. Proto jakákoli dispozice vlastním tělem byla zpravidla stihána trestně. Výjimka byla uznána jen některými právními řády pokud šlo o nakládání s vlastní mrtvolou. Než pokrok lékařské vědy poslední doby (možnost složitých operací a přenosu zdravých částí těla jedné osoby na osobu jinou) ukázal, že toto stanovisko právních řádů nedá se držeti. Odtud byl již jen krok k uznání práva dispozice vlastním tělem naukou. Zákonodárce však, z důvodů shora uvedených, nemůže se odhodlat k všeobecnému prohlášení a uznání tohoto práva. Proto uznává-li je vůbec (zatím jen velmi málo právních řádů), činí tak v míře velmi omezené a za zachování řady kautel.

Jak uvidíme z motivů, reaguje nový c. c. na tyto problémy zajímavým způsobem. V celku zachovává principy vyjádřené v čl. 50. nového codice penale.

Art. 5. Atti di disposizione del proprio corpo.

Gli atti di disposizione del proprio corpo sono vietati quando cagionino una diminuzione permanente della integrità fisica, o quando siano altrimenti contrarij alla legge, all'ordine pubblico o al buon costume.

Čl. 5. Činy, kterými se disponuje vlastním tělem,

Činy, kterými se disponuje vlastním tělem, jsou zakázány, působí-li trvalé zmenšení tělesné integrity nebo jsou-li jinak v rozporu se zákonem, veřejným pořádkem či dobrými mravy.

Nejen, že tu není řeč o *právu* disponovati vlastním tělem; teprve arg. a contrario («gli atti... sono vietati...») vyvodíme, že tyto dispozice jsou dovoleny. Je tu uplatněna zásada, že subjektivní právo se může uplatnit jedině tehdy, není-li dotčen zájem celku.²⁷⁾ Jak plyne z motivů,²⁸⁾ mělo formulaci integrità *fisica* být vyjádřeno, že

²⁶⁾ Srv. Rotondi, I. c., str. 212 ns. — velmi instruktivní.

²⁷⁾ Relazione Quardasigilli al progetto definitivo, n. 26., Codice Civile (cit.), art 5.: »art. 5... riafferma il principio fondamentale di etica giuridica per cui nessun diritto sogettivo può riconoscersi se non nei limiti della utilità sociale... si fa in sostanza un'applicazione particolare della norma che vieta l'abuso del diritto, in quanto si considera che la integrità fisica è condizione essenziale perchè l'uomo possa adempiere i suoi doveri verso la società e verso la famiglia«. Velice pěkná formulace.

²⁸⁾ R. C. R. str. 33.

jde o dispozice živým tělem; ustanovení o dispozici mrtvolou má být zařazeno do části zákoníka, jednající o posledním pořízení.

Činy, kterými se disponuje vlastním tělem, jsou tedy dovoleny:

1. pokud se jimi nezpůsobí *trvalé* zmenšení tělesné integrity. Jde o velmi pružnou formulaci; obsah tohoto ustanovení bude určován stále rostoucími pokroky lékařské vědy. Podle motivů měl být touto formulací poskytnut také právní podklad pro majetkové nároky toho, kdo poskytl své tělo k lékařským experimentům nebo k jiným funkcím z hlediska celku důležitým (transfuse krve a pod.).

2. pokud nejsou v rozporu se zákonem (podle motivů míněn právní řád jako celek), s veřejným řádem, nebo dobrými mravy. Určiti smysl a dosah tohoto ustanovení je ponecháno soudci. Je možné, že jednání, třebaže podle stavu lékařské vědy by nemělo za následek trvalé porušení tělesné integrity, bude z těchto důvodů reprobováno.

Sankcí na porušení těchto ustanovení čl. 5. je, vedle trestní sankce čl. 50 codice penale, neplatnost jednání.²⁹⁾

Dočasná změna některých ustanovení občanského práva, podle vládn. nař. č. 44/1940 Sb.

Doc. Dr. Vladimír Kubeš.

(Dokončení.)

IV.

Vedle kategorie *nemožnosti* plnění, která se na skutkové podstaty, vyvolané mimořádnými poměry, aplikuje tehdy, když plnění se stalo neuskutečnitelné, buď již podle samých přírodních zákonů, či alespoň prakticky, zná doktrína i judikatura pro obor občanského práva občanského ještě kategorii *nedostižnosti* a kategorii *klausuly rebus sic stantibus*, tuto poslední zejména ve speciální formulaci *Piskově jako kategorii odpadnutí typického předpokladu*.¹⁹⁾

O nedostižnosti plnění či o nadobligační obtížnosti nebo také o *hospodářské nemožnosti* se mluví, jak již shora řečeno, tehdy, když plnění není sice neuskutečnitelné, kdy však vyžaduje takové

²⁹⁾ Text zákona, ani motivy o sankci nemluví. Jediné komentář (cit., str. 2) tu mluví o neplatnosti smlouvy. Tato občanskoprávní sankce se, jak se zdá, mnoho na tento případ, kde restituování původního stavu nebude zpravidla možné, nehodí.

¹⁹⁾ Kubeš: Mimořádné poměry a platnost smlouvy, Sborník Kallabův, str. 179 n.